

עת"א 18735/12/18 - מאיר אדרי נגד שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"א 18735-12-18 אדרי(אסיר) נ' שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים ואח'

בפני	כבוד השופט עידו דרויאן-גמליאל
עותר	מאיר אדרי (אסיר) ע"י ב"כ עו"ד אליגון דר
נגד	
משיב	שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים ע"י ב"כ עו"ד פינק

פסק דין

כללי:

1. העותר מרצה עונש מאסר עולם שנקצב ל-30 שנות מאסר בגין עבירת רצח, החל מיום 20.5.06. כן נדון במהלך תקופת מאסרו לעונשי מאסר נוספים בחופף לעונש זה, בשל עבירות החזקת סכין, החזקה ושימוש בסמים, וכן בשל אי תשלום קנס. זהו מאסרו הרביעי של העותר, והוא מסווג לקטגוריה א'.
2. העותר מלין על כך שבקשתו לחופשה לא הועברה לוועדת אסירי עולם, על סמך פרשנות של קצין האסירים לפקודת הנציבות הרלוונטית. נטען כי אין זה מסמכותו של קצין הכליאה לפרש את פקודת הנציבות ולבחון את שאלת עמידת העותר בתנאי החופשה, אלא עליו להעביר הבקשה ישירות אל הוועדה אשר היא המוסמכת הבלעדית לבחון עמידת העותר בתנאי החופשה.

נימוקי העתירה:

3. העותר מרצה עונש מאסר רביעי ועל כן חלה בעניינו הוראה י"ז בפרק ג' לפקודת הנציבות 04.40.00 חופשות אסירים הקובעת כי הוצאה לחופשה של אסיר המרצה עונש מאסר שלישי וטרם חלפו 7 שנים מתום מאסרו הקודם תיבחן רק בחלוף מחצית מתקופת מאסרו.
4. העותר העלה שלוש טענות עיקריות: האחת, עניינה פעולה בחוסר סמכות של הגורם הממיין את בקשות החופשה; השנייה, עניינה אי חוקיות ובטלות הוראה י"ז בפקודה מטעמי חוסר מידתיות; השלישית, עניינה מתן פרשנות שונה להוראה י"ז מזו שנתן לה המשיב. ובהרחבה:

א. חוסר סמכות של קצין כליאה לחסום גישתו של העותר לוועדה: לטענת העותר, הגורם המוסמך לבחון האם חלפה התקופה הרלבנטית הוא וועדת אסירי עולם, ועל כן הוא מעוניין להביא את טיעונו בעניין זה בפני הוועדה. אי העברת הבקשה לחופשה, ומניעת זכות הגישה לוועדה על ידי קצין הכליאה, הינה החלטה משוללת סמכות. כיוון שלעותר טענות שברצונו להביא בפני הוועדה, בנוגע לפרשנות הוראה יז(2) לפקודה ולתחולתו בעניינו, אין בסמכותו של קצין הכליאה לקבל החלטה מסוג זה;

ב. בטלותה של הוראה י"ז לפקודה: העותר ריצה את שני מאסריו הקודמים בכלא אופק בתאריכים 4.9.2002 עד 4.10.2002, ו-3.3.2003-4.1.2004. הוא שוחרר מהכלא בגיל 18.5 ללא מסגרת וללא תכנית שיקום. למאסרו הנוכחי נכנס ביום 20.5.06 כשהוא מכור לסמים, ולאחר כניסתו למאסר (ביום 4.5.14 וביום 11.11.15) נדון לעונשי מאסר נוספים אשר נקבע כי ירצו בחופף למאסר העולם אותו הוא מרצה, בגין תיקים נוספים (החזקת סכין והחזקת סמים). במאי 2014 השתלב העותר בטיפול גמילה ומאז עבר תהליך טיפולי ארוך, ובמקביל השלים 12 שנות לימוד ועבד במפעל יצרני. על מנת להכין תכנית שיקומית לרש"א נדרש האסיר לצאת לשלושה מפגשים הנערכים במסגרת חופשות ומכאן החשיבות השיקומית בהוצאת העותר לחופשה. העותר מבקש לתקוף את חוקיותו של סעיף י"ז(2), ולשם כך נטען, כי נוסחו של סעיף י"ז שרירותי, גורף ואינו מידתי, ובהיותו במעמד נורמטיבי של נוהל בלבד יש להורות על בטלותו. הסעיף מפלה ביחס לאסירים שמאחדים תיקים, אינו מתחשב באסירים שנשפטו בעודם קטינים, ואינו מתחשב בסוג העבירות אלא מניח א-פרוורית מסוכנות (לא נעלמו מעיני ב"כ העותר ניסיונות שכשלו להביא את בית המשפט העליון לאמץ תפיסה זו, אך לטענתה שונה עניינו של העותר, בנסיבותיו);

ג. פרשנות ראויה להוראה: לחלופין טוען העותר לעניין פרשנות ההוראה, כי התיבה "מאסר קודם" מתייחסת למאסר אותו ריצה האסיר לפני הכניסה למאסר הנוכחי, והתיבה "טרם חלפו שבע שנים" מתייחסת לנקודת הזמן הנוכחית, דהיינו ציר הזמנים הנכון הוא ממועד סיום ריצוי המאסר הקודם ועד מועד הגשת בקשת האסיר לצאת לחופשה. מיום 1.4.2004 ועד נקודת הזמן הנוכחית חלפו 15 שנים ועל כן לא חל סעיף קטן (2);

עמדת המשיב:

5. המשיב מצדו טוען כי העברת התפקיד של מיון 'טכני' מקצין הכליאה לוועדת אסירי עולם עצמה תטיל על הרשות נטל מכביד ועלולה להוביל לפגיעה בשוויון בין אסירים.

6. הרציונל בבסיס הוראה י"ז הוא כי שעה שאסיר שב וחוזר לבצע עבירות בתוך תקופה קצרה יש בכך הוכחת מסוכנות לציבור, ועל כן על הרשות לבחון את עניינו לאורך זמן, בטרם תתאפשר הוצאתו לחופשות. פרק הזמן של 7 שנים נבחר באופן מידתי.

7. העותר דן סיים לרצות מאסר ביום 1.4.2004 ושב למאסר ביום 20.5.2006, והוא מרצה 30 שנות מאסר בגין עבירת רצח. אם לא די בכך, במהלך מאסרו הוטלו עליו עונשי מאסר נוספים, וגם בכך יש לחדד את העובדה שמדובר בעבריין רצידיביסיטי, אשר יש להגן על הציבור מפניו.

8. משמעותו של סעיף י"ז עולה ממילותיו הברורות, של שבע שנים מיום שחרורו האסיר ממאסרו האחרון ועד לתחילת מאסרו הנוכחי, ופרשנות זו אף אומצה בפסיקות בעבר בבית משפט זה, ובהן עת"א 33545-10-16 ג'רבוט נ' שב"ס (2016), שבית המשפט העליון דחה בקשת רשות לערער עליו ברע"ב ג'רבוט נ' מ.י. (2017).
9. משכך, החלטת המשיב בעניינו של העותר סבירה וראויה, ואל-לו לבית משפט זה להחליף את שיקול דעת המשיב בשיקול דעתו שלו.

דין ומסקנות:

10. כזכור, נקודת המוצא בהתאם להסדר החוקי - הקבוע בסעיף 36(א) לפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"א-1972 - היא כי אין לאסיר זכות מוקנית לצאת לחופשה מהכלא, וכי חופשה היא פריבילגיה, טובת הנאה, הניתנת לאסיר על פי שיקול דעת הגורמים המוסמכים, כאשר סמכותו של השר על פי חוק הואצלה לגורמים הבאים:

1. נציב;

2. סגן נציב וראש מטה;

3. מפקדי מחוזות וסגניהם או קציני ניהול אסירים מחוזיים;

4. מפקדי בתי הסוהר וסגניהם;

5. ראש אגף האסיר;

6. רח"ט תקון;

7. רח"ט כליאה.

11. מכוחה של הפקודה הותקנו תקנות בתי הסוהר, התשל"ח-1978, ובסעיף 19 לתקנות נקבע כי מנהל בית הסוהר רשאי, על-פי כללים שקבע הנציב, להעניק לאסירים טובות הנאה מעבר לזכויות מוקנות שנקבעו בחיקוק, כגון: ביקורים, מכתבים, חופשות, קניית מצרכים, האזנה לשידורים בכלי-תקשורת או צפייה בהם (להלן - טובות הנאה), המותנות בהתנהגותו הטובה של האסיר המסוים או בסוג בית הסוהר או האגף שבו הוא מוחזק או במצב בבית הסוהר.

12. פקודת הנציבות 04.40.00 חופשות אסירים מתווה את הקריטריונים השונים על פיהם בוחנת הרשות את מידת התאמתו של אסיר ליציאה לחופשה ואת הגורמים המוסמכים לעשות כן. בעניינו של העותר חל סעיף י"ז לפקודה (תקופת מאסר מינימאלית) הקובע כך:

"(1) ניתן לשקול הוצאת אסיר לחופשה, למעט חופשה מטעמים מיוחדים, רק לאחר שריצה רבע מתקופת מאסרו, ובלבד שתקופה זו לא תפחת מחודשיים, ויתרת מאסרו עד לסיום 2/3 מתקופת המאסר לא תעלה על 15 שנה, ולגבי אסיר עולם שעונשו נקצב - יתרת המאסר עד לסיום 2/3 מתקופת המאסר לא תעלה על 10 שנים, בכפוף לאמור בסעיף לא להלן.

(2) על אף האמור בסעיף קטן (1) לעיל, אסיר המרצה את מאסרו השלישי, וטרם חלפו שבע שנים מסיום ריצוי מאסרו הקודם - הוצאתו לחופשה תישקל רק לאחר שריצה מחצית מתקופת מאסרו, ובכפוף ליתרות המאסר כמפורט בסעיף קטן (1) לעיל".

13. הסעיף רלוונטי לכלל האסירים ומגביל את יכולתם לצאת לחופשות בסמוך לאחר מאסרם, מתוך הנחה אודות מסוכנות קיימת שטרם פחתה ותוך התחשבות בשיקול של חשש מאי התייצבות להמשך ריצוי העונש לאחר החופשה במקרה של יתרת מאסר ממושכת. שני השיקולים ראויים, וההגבלה בעניינם מידתית.

14. אין לצפות מהרשות כי את ההחלטות ה"ממיינות" אודות עמידת כלל האסירים המגישים בקשה לחופשה בתנאים הראשוניים הללו יבצעו הוועדות המקצועיות, שכן מדובר בהחלטה לא יעילה ואשר תגרום לפגיעה באסירים ללא כל תועלת בצידה, בשל הטלת עומס על הוועדות שלא לצורך והארכת זמן הטיפול בבקשות לחופשה.

15. הדבר נכון גם לעניין הקריטריונים המצמצמים בסעיף קטן 1 וגם לקריטריונים המצמצמים בסעיף קטן 2, אשר תכליתו להגביל יציאת עבריין רצידיביסט לחופשה וזאת בשים לב להשתייכותו לקבוצת סיכון מוגבר בה קמה חזקת מסוכנות ולצורך לשמור על שלום הציבור ובטחונו. מכאן, כי גם תכליתו הינה ראויה. אשר למידתו - החמרה מרבע העונש למחצית מהעונש - הרי שמדובר בהחמרה סבירה בנסיבות האמורות, וברי כי ככל שהעבירה שביצע האסיר חמורה יותר, כך יהא פרק הזמן בו הוא נדרש להוכיח עצמו ממושך יותר.

16. מכאן יוצא, כי בדומה לסעיף קטן 1, ומהטעמים המנויים לעיל, אין מקום להטיל על הוועדה המקצועית את הצורך בעבודת "מיון" הבקשות, אלא רק את עריכת הדיון המקצועי במקרים המתאימים.

17. קביעה זו מתחזקת לנוכח קביעתי בנוגע לפרשנותו של סעיף קטן 2, והיא כי יש לפרשו כפשוטו. משלא צוין בסעיף אחרת, הרי שכל עוד לא חלפו שבע שנים בין ריצוי מאסר קודם למאסר שלישי, לא תישקל כלל האפשרות להוצאה לחופשה אלא לאחר ריצוי מחצית מתקופת מאסרו.

18. מכאן, שכבר ביום קבלתו של אסיר המרצה מאסר שלישי אל כתלי בית הסוהר, ונמצא על ידי קציני הכליאה כי טרם חלפו 7 שנים מתום ריצוי מאסרו הקודם, נהיר וידוע לכל כי יציאתו לחופשה לא תהא אלא בחלוף מחצית מעונשו, ובהתאם לכך פועל קצין הכליאה (ראו מכתבו של קצין כליאה יובל לאב המצורף כנספח א לעתירה). אין המדובר בפרשנות רחבה המעניקה שיקול דעת בידי גורם לא מוסמך, אלא ביצוע הוראות בידי גורם מבצע.

19. קביעתם וקיומם של נהלים והנחיות מסוג זה משרתים ערכים של שוויון ושקיפות בפעולות הרשות, ומקטינים חשש לשרירות-לב או להטיות פסולות.

20. הצעת הפרשנות של ב"כ העותר אינה סבירה ומסורבלת, ודווקא בה יש להטיל על הרשות - בין על קצין הכליאה ובין על וועדת אסירי עולם - פעולות פרשניות שלא לצורך.

21. סוגיה זו הובאה בפני בית המשפט העליון במספר הזדמנויות בעבר, אולם עד היום לא ניתנה רשות לערער, דוגמת עניינו של ג'רבע שנזכר לעיל. בין היתר, התייחס בית המשפט העליון לנתוני המבקש, מנה את עבירותיו ועונשיהן וציין כי אלו "אומרים דרשני". גם אם פני העותר לעתיד מואר יותר, לא ניתן להתעלם מהצללים בעברו, שאף הם אומרים דרשני, ובקול רם:

א. בעבר ריצה העותר שלושה עונשי מאסר כמפורט להלן: 4 חודשי מאסר בפועל בשנת 2002 בגין עבירת גניבת רכב, 12 חודשי מאסר בפועל בשנת 2004 בגין עבירות פציעה בנסיבות מחמירות ואיומים, ו-6 חודשי מאסר בפועל בשנת 2007 בגין עבירות הפרעה לשוטר במילוי תפקידו, העלבת עובד ציבור, החזקת סמים לצריכה עצמית, החזקת מכשירי פריצה והחזקת נכס החשוד כגנוב;

ב. ביום 19.5.06 רצח העותר ביריות אקדח אדם עמו היה מסוכסך סכסוך אלים, ובגין המעשה מרצה הוא מיום 20.5.06 עונש מאסר עולם אשר נקצב ל-30 שנים;

ג. בעודו במאסר ביצע העותר עבירות נוספות: ביום 4.5.14 נדון העותר ל-6 חודשי מאסר בגין עבירת החזקת סכין שלא כדין, וביום 11.11.15 נדון העותר ל-6 חודשי מאסר בגין עבירות החזקת סמים ושתי עבירות של החזקת סכין שלא כדין;

22. בשים לב לנסיבות אלה, הרי שאף שיש לברך על מאמצי שיקומו של העותר, אשר החל בשנת 2014 עם שילובו בטיפול גמילה, ובהמשך בחינוך ובעבודה, הרי שלא ניתן לומר כי אמצעי הזהירות בהם נוקטת הרשות אינם מוצדקים או אינם סבירים.

23. לא מצאתי אפוא כי נפל פגם בשיקולי הרשות ובהחלטתה, והעתירה נדחית.

עותקים לב"כ הצדדים.

ניתן היום, ב' חשוון תש"פ, 31 אוקטובר 2019, בהעדר הצדדים.